

PM 2004 RVII (Dnr 327-1493/2003)

Frysa avgiften för hemtjänsten

Skrivelse av Kristina Axén Olin (m)

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Skrivelsen av Kristina Axén Olin (m) avslås med hänvisning till denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

Kristina Axén Olin (m) föreslår i en skrivelse den 24 april 2003 att kommunstyrelsen ska besluta att frysa avgiften för hemtjänst, *bilaga*. Bakgrunden, skriver Axén Olin, är att en ny lagstiftning trädde i kraft vid årsskiftet om hur kommuner skall beräkna pensionärens betalningsförmåga. Den nya beräkningsmetoden innebar dramatiska förändringar av kostnaden för många pensionärer. Förändringen bör, enligt Axén Olin, frysas vid den gamla nivån för de som drabbats och en utredning bör omedelbart tillsättas som efter utfört arbete kan redovisa vilka förändringar som skall göras för att den nya beräkningsmetoden skall ge hemtjänst till en rimlig kostnad.

Remisser

Ärendet är för synpunkter remitterat till stadsledningskontoret, äldreomsorgsberedningen och kommunstyrelsens pensionärsråd.

Stadsledningskontoret anser att frysa avgifterna för dem som fått höjda avgifter inte är förenligt med kommunallagens intention där likställighetsprincipen som innebär att kommuner ska behandla sina medlemmar lika, med samma regelverk för avgifter för motsvarande serviceutbud.

Enligt stadsledningskontoret innebär det nuvarande regelverket för avgifter inte några drastiska förhöjningar. Det var övergången från ett subventionerande system till ett system med direkt beräkning av avgiften på den aktuella inkomsten som gav avgiftshöjningarna. För att undvika höga avgifter behöver i så fall beslut fattas om att sänka beloppen i avgiftsgrupperna.

Äldreomsorgsberedningen tillstyrker stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Kommunstyrelsens pensionärsråd tillstyrker stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Mina synpunkter

Kommunfullmäktige fattade i april 2002 ett enhälligt beslut om ett nytt avgiftssystem för äldreomsorgen med genomförande dels 1 juli 2002, dels 1 januari 2003. Anledningen var en lagändring i socialtjänstlagen som gällde från och med 1 juli 2002. Lagändringen fastställde lägsta förbehållsbelopp och högsta avgift som kommuner fick ta ut i avgift.

Flera försök har under åren gjorts för att förändra och förenkla Stockholms stads avgiftssystem men lagts ner i avvaktan på den statliga utredningen om avgifter inom äldre- och handikappomsorg. Det nya systemet har inneburit att för en del som hade 0 eller 50 kr i avgift blev det en väsentlig avgiftshöjning. Jag gav den 27 april 2003 äldreomsorgsberedningens kansli i uppdrag att inventera hur det nya avgiftssystemet fungerade. Det visade sig att i mars 2003 hade 42 procent fått höjd avgift, 37 procent ingen ändring och 21 procent sänkt avgift.

Axén Olin hemställer om att avgifterna fryses för dem som fått höjda avgifter. Min uppfattning är i enlighet med stadsledningskontoret att ett sådant förfarande inte är förenligt med kommunallagens intention där likställighetsprincipen innebär att kommuner ska behandla sina medlemmar lika, med samma regelverk för avgifter för motsvarande serviceutbud.

Axén Olin hemställer också om en utredning om hur avgifter i hemtjänsten ska ändras för att undvika drastiska höjningar. Det nuvarande regelverket för avgifter innebär inte några drastiska förhöjningar, det var övergången från ett subventionerande system till ett system med direkt beräkning av avgiften på den aktuella inkomsten som gav avgiftshöjningarna. För att undvika höga avgifter behöver i så fall beslut fattas om att sänka beloppen i avgiftsgrupperna.

I övrigt instämmer jag i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Skrivelsen av Kristina Axén Olin (m) avslås med hänvisning till denna promemoria.

Stockholm den 15 april 2004

MARGARETA OLOFSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Det har förflutit över ett år sedan skrivelsen las och vi kan konstater att över 40 % i och med lagändringen fick en förhöjd avgift. Vid förändringar i avgiftssystem, påkallade av lagändringar eller av stadens egna beslut, är det alltid av största vikt att dessa förändringars effekter noggrant analyseras innan ändringen och att informationen till de som påverkas av ändringen är tydlig och ges i god tid.

Det är nu viktigt att det sker regelbundna uppföljningar av det nya systemets effekter och att dessa redovisas kontinuerligt så det blir möjligt för både brukare och beslutsfattare att följa utvecklingen.

ÄRENDET

Kristina Axén Olin (m) föreslår i en skrivelse den 24 april 2003 kommunstyrelsen besluta frysa avgiften för hemtjänst, bilaga.

Bakgrunden, skriver Axén Olin, är att en ny lagstiftning trädde i kraft vid årsskiftet om hur kommuner skall beräkna pensionärers betalningsförmåga. Den nya beräkningsmetoden innebar dramatiska förändringar av kostnaden för många pensionärer. Förändringen bör, enligt Axén Olin, frysas vid den gamla nivån för de som drabbats och en utredning bör omedelbart tillsättas som efter utfört arbete kan redovisa vilka förändringar som skall göras för att den nya beräkningsmetoden skall ge hemtjänst till en rimlig kostnad.

REMISSER

Ärendet är för synpunkter remitterat till stadsledningskontoret, äldreomsorgsberedningen och kommunstyrelsens pensionärsråd.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 31 juli 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Stadens tidigare avgiftssystem för äldre- och handikappomsorg har en snart tioårig bakgrund och byggdes upp under en tid då det inte var möjligt att beräkna varje enskild persons förbehållsbelopp. Systemet konstruerades så att ingen skulle betala en för hög avgift. I systemet byggdes därför in en formel som systematiskt reducerade den enskildes inkomster innan de gick in som avgiftsunderlag. Denna formel gav en tabell som återfanns i avgiftsbroschyren. Bland annat innebar systemet att den som uppbar enbart folkpension endast betalade högst 50 kronor i avgift oberoende av hur mycket hjälp man fick. Avgifterna styres därutöver av avgiftsgrupper med en högsta avgift, beroende av hur mycket hjälp i veckan/dygnet den enskilde hade. Avgiftsspannet sträckte sig från 50 kronor till 4 160 kronor. Avgiftsgruppernas betydelse för avgiften storlek var dock ringa, och de flesta kände knappast till att de fanns.

Med i systemet fanns också en fiktiv uppräknings av inkomsten ett sk. fiktivt bostadstillägg, där även den som på grund av hög inkomst eller kapital inte fick bostadstillägg ändå fick ett beräknat sådant belopp i avgiftssystemet. Detta fiktiva bostadstillägg togs genom beslut i fullmäktige bort i maj 1999, men inkomstsubventionen bibehölls. Därigenom fick Stockholm stad ett avgiftssystem med subventionerade avgifter

Avgifterna beräknades i det tidigare avgiftssystemet på historiska inkomstuppgifter enligt senaste taxering som hämtades från Riksskatteverket.

Ändrad lagstiftning och beslut om ändrat avgiftssystem

Flera försök har under åren gjorts för att förändra och förenkla avgiftssystemet men lagts ner i avvaktan på den statliga utredningen om avgifter inom äldre- och handikappomsorg. Utredningen utmynnade i riksdagens lagändring i socialtjänstlagen i april 2001. Lagändringen fastställde lägsta förbehållsbelopp och högsta avgift som kommuner fick ta ut i avgift. Beslutet gällde från 1 juli 2002. Därutöver ändrades lagen så att det innevarande årets aktuella inkomster ska gälla som underlag för avgiftsberäkning. Ändringen gällde från 1 januari 2003.

Kommunfullmäktige fattade beslut i enlighet med lagstiftningen i april med genomförande dels 1 juli 2002 och 1 januari 2003. Under hösten 2002 fanns den inkomstsubventionerande formeln kvar i avgiftssystemet vilket ledde till att många fick en för låg avgift eller ingen avgift alls. Stadens intäkter för avgifter minskade.

Ändring av utbetalning av pensioner och bostadstillägg

Den statliga utbetalning av pensioner ändrades från januari 2003 så att det tidigare grundavdraget togs bort och alla betalar inkomstskatt på grund- och tilläggspensioner. Det finns alltså inte längre någon belopp som motsvarar ”enbart folkpension”. Försäkringskassan upphörde samtidigt att samordna utbetalning av tex. tjänstepensioner. Reglerna för utbetalning av bostadstillägg ändrades också och alla skulle på nytt ansöka om sitt bostadstillägg.

Ändringar i staden avgiftssystem

Ändringen i avgiftssystemet innebär att staden fick begära in aktuella inkomster av var och en. Den enskilde har ett eget ansvar för att avgifterna baseras på riktiga inkomstuppgifter. Ännu så länge finns det inget annat sätt att inhämta kompletta aktuella inkomstuppgifter.

I det nya avgiftssystemet ger ökad inkomst automatisk ökad avgift upp till avgiftstaket i avgiftsgruppen. När förbehållsbeloppet räknas ifrån inkomsterna kan det kvarvarande avgiftsutrymmet innebära att den enskilde får betala hela avgiften i sin avgiftsgrupp. Detta upplevs av den enskilde som avgiftshöjning. Personer som tidigare hade ”enbart folkpension” hade en avgift om 50 kronor oberoende av insatsernas omfattning. Det nya avgiftssystemet ger alltså mera direkta marginaleffekter eftersom den inkomstsubventionerande tabellen inte längre finns. De som efter avgiftsändringar vänt sig till sin stadsdelsförvaltning med klagomål har alltid fått rättelse om det funnits felaktigheter i avgiftsberäkningen. I de flesta fall har avgiftsberäkningen varit riktig och den enskilde har förbehållsbeloppet kvar.

I diskussion med stadsdelsförvaltningarna om anledning till minskad reduktion av avgiften (som den enskilde ser som avgiftshöjning) har några orsaker varit; inkomster som inte tidigare fanns registrerade, höjda belopp för bostadstillägg, hyresbeloppen har blivit aktualiserade.

Stadsdelsförvaltningarna menar att det nya systemet innebär en ökad tydlighet i hur avgiften räknas fram.

Överväganden

Skribenten hemställer om att avgifterna fryses för dem som fått höjda avgifter. Stadsledningskontorets uppfattning är att ett sådan förfarande inte är förenligt med kommunallagens intention där likställighetsprincipen innebär att kommuner ska behandla sina medlemmar lika, med samma regelverk för avgifter för motsvarande serviceutbud.

Skribenten hemställer också om en utredning om hur avgifter i hemtjänsten ska ändras för att undvika drastiska höjningar. Enligt stadsledningskontoret innebär det nuvarande regelverket för avgifter inte några drastiska förhöjningar, det var övergången från ett subventionerande system till ett system med direkt beräkning av avgiften på den aktuella inkomsten som gav avgiftshöjningarna. För att undvika höga avgifter behöver i så fall beslut fattas om att sänka beloppen i avgiftsgrupperna.

Äldreomsorgsberedningen beslutade den 5 september 2003 att tillstyrka stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av *Margareta Björk* (m) enligt följande.

Äldreomsorgsberedningens kansli har på ett både pedagogiskt och korrekt sätt beskrivit det av riksdagen beslutade nya avgiftssystemet, som med rätta orsakat så många frågor från oroliga pensionärer.

Äldreomsorgsberedningens kansli tog ett eget initiativ till att analysera de nya avgifterna contra de gamla, och en redovisning lämnades till äldreomsorgsberedningen på sammanträdet i juni 2003.

På vårt (m+fp+kd) initiativ beslutades att en ny rapport om det nya systemets effekter skulle redovisas om sex månader, vilket gör det möjligt att följa utvecklingen.

Kommunstyrelsens pensionärsråd beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2003 att tillstyrka stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Representanterna för SPF, m, fp och kd uttalar följande.

Instämmer i stadsledningskontorets förslag till beslut. Vi vill dock påtala att det är fel med progressiv avgiftsberäkning på redan progressivt beskattade inkomster.

Skrivelse om att frysa avgiften för hemtjänst

I media framgår att avgifterna i hemtjänsten för många pensionärer har chockhöjts efter årsskiftet. I vissa fall har hemtjänstkostnaden ökat med 1 700 procent från en månad till en annan. Bakgrunden är att en ny lagstiftning trädde i kraft vid årsskiftet om hur kommuner skall beräkna pensionärers betalningsförmåga. Socialtjänstlagens nya bestämmelser om avgifter för äldre- och handikappomsorg har införts i två etapper. Den första redan sommaren 2002 och den handlade mest om maxtaxa för äldre omsorgen. Den andra genomfördes nu vid årsskiftet och medförde ett nytt sätt att beräkna omsorgsavgifterna.

Oavsett bakgrunden och vilka beslut som ligger bakom förändringen fanns det uppenbarligen ingen som i tid slog larm om att den nya beräkningsmetoden skulle innebära dramatiska förändringar av kostnaden för många pensionärer. Därför bör nu förändringen frysas vid den gamla nivån för de som drabbats och en utredning omedelbart tillsättas som efter utfört arbete kan redovisa vilka förändringar som skall göras för att den nya beräkningsmetoden skall ge hemtjänst till en rimlig kostnad.

Uppenbart är det nya systemet också så svårt att tränga in i att de pensionärer som oroligt ringt till stadsdelsnämnderna och till stadsledningskontoret inte kunnat få tillfredsställande svar på varför de drabbats av avsevärda kostnadsökningar för sin hemtjänst. Inte ens stadens egna experter på avgifter i äldre- och handikappomsorgen kan alltså systemet tillräckligt bra för att kunna svara på enkla frågor om hur det fungerar.

Med anledning av ovan anförda hemställer jag att kommunstyrelsen beslutar att

Att omedelbart frysa avgifterna i hemtjänsten för de som drabbats av höjda avgifter vid förra årets nivå,

Att ge stadsledningskontoret i uppdrag att utreda hur avgifterna i hemtjänsten skall ändras för att undvika drastiska höjningar

Stockholm 2003-04-24

Kristina Axén Olin (m)